

ЕММАНЮЕЛЬ КАРРЕР

ОПРІЧ МОГО ЖИТТЯ

ПЕРЕКЛАД З ФРАНЦУЗЬКОЇ
ЛЕОНІДА КОНОНОВИЧА

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2011

Пам'ятаю, за ніч до того, як прийшла велика вода, ми з Елен завели балачку про розлучення. Розлучитися було нескладно: ми не жили під одним дахом, не мали спільних дітей, а після розлучення навіть хотіли залишатися друзями; проте нам було сумно. Адже ми берегли спогади про іншу ніч, ту, що настала після нашої зустрічі, ніч, коли обоє не тямалися, повторюючи, що нарешті знайшли одне одного в цьому світі, що разом проживемо решту свого життя, разом зустрінемо старість й навіть матимемо донечку. Згодом у нас таки знайшлася донька, а зараз, коли я пишу ці рядки, ми й далі сподіваємося разом зустріти старість і полюбаємо казати, що зрозуміли все від самого початку. Проте від того початку минув цілий рік, складний рік бентеги і сум'яття, а те, що здавалося нам певним восени 2003 року, коли обоє були на вершині щастя від кохання, котре вразило нас, мов блискавиця, і здається так само певним чи принаймні бажаним за п'ять років по тому, не було ні певним, ні бажаним на Різдво 2004 року, в бунгало готелю «Ева Ланка». Навпаки, ми були переконані, що це

останні різдвяні канікули, які збуваємо разом, і що попри всі наші добрі наміри ми вчинили помилку. Лежачи поруч у ліжку, ми не зважувалися заговорити про першу ніч, про ту обітницю, в яку так гаряче вірили і якої вочевидь не дотрималися. Ми не ворогували, просто з жалем бачили, як віддаляємося одне від одного, і нам було прикро. Я впивався своєю нездатністю любити, і це було тим більше шкода, що Елен була гідна любові. Мені думалося, що старіти доведеться на самоті. Думки Елен були зайняті іншим — вона думала про свою сестру Жюльетту, яку перед самісіньким нашим від'їздом поклали до шпиталю з легеневою емболією. Вона боялася, що сестра серйозно занедужала, що її спіткає смерть. Я казав, що розумних підстав для того немає, та небавом цей страх витіснив у неї всі інші її думки, і я гнівався на неї, бо вона дозволила поглинути себе почуттю, в якому мені геть не було місця. Врешті вона вийшла на терасу і запалила цигарку. Я лежав у ліжку і чекав її, повторюючи: якщо вона незабаром повернеться, і ми таки будемо кохатися, то, може, не розлучимося, і разом зустрінемо старість. Але вона не поверталася, стояла самотою на терасі й дивилася на небо, яке поволі світліло, слухала перше щебетання пташок, а я врешті заснув, самотній, смутний і певний того, що в житті мені ведеться що далі, то гірше й гірше.

Усі ми — Елен, її син, я з моїм сином, — мали йти на уроки підводного плавання, які давав невеличкий

клуб у сусідньому містечку. Проте з попереднього уроку в Жана-Батиста боліло вухо, тож йому не хотілося пірнати, а ми після тієї майже безсонної ночі були настільки зморені, що вирішили пропустити той урок. Родріг був розчарований, бо він єдиний з-поміж нас хотів туди ходити. «Купайся в басейні», — сказала йому Елен. Але те купання в печінках уже йому сиділо. Він хотів було, щоб його хтось повів на пляж, котрий був у долині, — готель стояв трохи вище, — бо сам він туди не мав права ходити, там були небезпечні течії. Однак ніхто не захотів піти з ним, ні його мати, ні я, ні Жан-Батист, який полюбляв сидіти собі в бунгало й читати. Під ту пору Жану-Батисту було тринадцять років, і я так чи так накинув йому ці екзотичні вакації, які довелося збувати в товаристві майже незнайомої жінки і набагато меншого хлопчиська, тож він від самого початку нудьгував і давав нам зрозуміти це, забившись у куток. Коли я роздратовано запитав про те, що, може, йому тут, у Шрі-Ланці, не подобається, він знехотя відказав, що ні, подобається, проте тут надто вже спекотно, і найліпше почувається він у бунгало, де можна читати або грати в «Гейм бой». Загалом, то був типовий хлопчина, який уступає в підлітковий вік, а я був типовим батьком цього хлопчини і з подивом ловив себе на тому, що майже дослівно вдаюся до таких самих зауважень, які дратували й мене самого, коли я чув їх од своїх батьків: треба виходити на свіже повітря,

цікавитися життям, не надто запихати носа в ті книжки... Усе даремно. Він забився у свій куток, а покинутий напризволяще Родріг вештався по всіх усюдах і набридав Елен, яка намагалася подрімати в шезлонгу біля величезного басейну з морською водою, де щоранку години зо дві плавала літня, зате страшенно атлетична німкеня, що скидалася на Лені Ріфеншталь. Не тямлячи себе від жалю за тим, що нездатен любити, я подався до аюрведистів, як називали ми гурт швейцарських німців, котрі мешкали трохи оддалік від нашого бунгало й практикували йогу та традиційний індуський масаж. Коли вони не здійснювали сеансу духовного спілкування зі своїм учителем, мені щастило перейняти од них декілька поз. Потім я повернувся до басейну, зі столів уже поприбирали рештки сніданку, почали вже й столики ставити один на другий, тож незабаром постанове питання про те, що ж робити пополудні. За три дні по приїзді ми вже відвідали лісовий храм, встигли погодувати мавпочок, подивилися на лежачих будд, і на цьому місцеві ресурси вичерпалися, тому що поважніші культурні екскурсії нас не приваблювали. Є люди, котрі цілісінькими днями можуть вештатися містечком і витріщати очі на все, що роблять тубільці, ходити базарами, дивитись, як вони лагодять неводи, захоплюватися місцевими звичаями тощо. Я не належав до таких людей і сам себе картав за те, що не прищепив своїм дітям цієї шляхетної допитливості, цього

проникливого зору, який так захоплював мене хоча б у Ніколя Був'є. Я прихопив із собою книгу «Рибаскорпіон», де цей письменник-мандрівець змальовує рік, що його він збув у Галлі, величезному городищі з мурами, розташованому на південному боці острова, за три десятки кілометрів од тієї місцини, де ми перебували. Вона нітрохи не скидається на повість «Знання світу», найславетнішу його книгу, переповнену захватом і прославлянням, — навпаки, тут ідеться хіба про руїну, втрату й загибель. У цій книзі Цейлон постає чарами, причому в щонайгіршому значенні цього слова, а не таким, як його намагаються показати в путівниках для запеклих мандрівців і молодят, що допіру взяли шлюб. Був'є замалим із глузду тут не з'їхав, а наше перебування на цьому острові, котре можна вважати весільною мандрівкою або перехідним іспитом на об'єднання родини, зазнало невдачі. Провалилося та й годі, щоправда, сталося це нишком, без трагедій і ускладнень. Я почав квапливо ладнатися в дорогу. Минаючи передпокій, де були ґрагчасті стіни, оповиті квітучими бугенвіліями, я здибав мешканця, котрий клопотався тим, що не може відправити факс, — у готелі вимкнули електрику. Готельні службовці казали йому, буцім щось там скоїлося у містечку, наче стався обрив на лінії, й когось убило, та він не дуже тямив, що йому торочать, бо єдине, чого він сподівався, було те, що все це триватиме недовго, адже той факс був дуже

важливий для нього. Я підійшов до Елен, вона вже не спала і сказала мені, що сталося щось чудне.

Наступний кадр — це гурт клієнтів і готельних службовців, які з'юрмилися на терасі у кінці парку, що горує над океаном. Дивно, але на перший погляд нічого не помічаєш. Усе видається нормальним. А потім ніби встановлюєш систему координат. Стає видно, що вода дуже далеко. Зазвичай між лінією прибою і підніжжям берегової скелі лежить смуга завширшки метрів двадцять. А тепер ця смуга простягається, скільки око засягне, вона сіра, плоска й мерехтить під оповитим імлою сонцем, — таке враження, наче це Мон-Сен-Мішель під час великого відпливу. Бачиш також і те, що на ній видніють об'єкти, що їхній масштаб спершу і визначити неможливо. Ота покручена деревина — це відчахнута гілляка чи однісіньке дерево? Таке велике дерево? А оте поламане судно — хіба це просто собі судно та й годі? Хіба не корабель це, не рибальська шхуна, яку викинуло на мілину, розчавивши, мов горіхову шкаралупу? Ні звуку не чути було, ані однісінький подих вітру не зачепив кудлаті верховіття кокосових пальм. Не пам'ятаю, що казали в тому гурті, коли ми підійшли до нього, та згодом хтось пробурмотів: «Two hundred children died at school, in the village».¹

¹ «У школі в містечку загинули дві сотні дітей» (англ.). — Тут і далі, якщо не зазначено окремо: прим. перекладача.